

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

ESIMENE OSAKOND

KOHTUASI TOLMACHEV vs. EESTI

(kaebus nr 73748/13)

OTSUS

STRASBOURG

9. juuli 2015

*Käesolev kohtuotsus jõustub konventsiooni artikli 44 lõikes 2 sätestatud tingimustel.
Kohtuotsust võidakse keeleliselt toimetada.*

Kohtuasjas Tolmachev vs. Eesti,

Euroopa Inimõiguste Kohus (esimene osakond) kojana, kuhu kuuluvad:

esimees Elisabeth Steiner,
kohtunikud Khanlar Hajiyev,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Julia Laffranque,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Dmitry Dedov

ja *osakonna sekretär* Søren Nielsen,

Olles pidanud nõu kinnisel istungil 16. juunil 2015, tegi nimetatud kuupäeval järgmise otsuse:

MENETLUSE KÄIK

1. Kohtuasi põhineb Eesti kodaniku Kirill Tolmachevi (edaspidi „kaebaja“) 16. novembril 2013 inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi “konventsioon”) artikli 34 alusel kohtule Eesti Vabariigi vastu esitatud kaebusel (nr 73748/13).
2. Kaebajat esindas Tallinnas tegutsev jurist O. Nishaev. Eesti Vabariigi Valitsust (edaspidi “valitsus”) esindas M. Kuurberg Välisministeeriumist.
3. Kaebaja väitis, et rikutud on tema õigust õiglasele kohtumenetlusele ja enda kaitsmisele valitud kaitsja abil, kuna kohus keeldus läbi vaatamast tema kaebust vääртеomenetluses määratud trahvi peale, sest ta ei olnud ilmunud kohtuistungile, kuigi tema kaitsja oli olnud kohal.
4. 11. veebruaril 2014 edastati kaebus valitsusele.

ASJAOLUD

I. KOHTUASJA ASJAOLUD

5. Kaebaja on sündinud 1990. aastal ja elab Narvas.
6. 17. septembril 2012 trahvis Politsei- ja Piirivalveameti Ida Prefektuuri politseiametnik kaebajat vääртеomenetluses 80 euroga avaliku korra rikkumise eest (bussipeatuse klaaspaneeli lõhkumine).
7. Kaebaja vaidlustas otsuse Viru Maakohtus. Ta väitis, et ei sooritanud kõnealust tegu ja vaidlustas tunnistaja ütlused. Ta kaebas, et politsei ei esitanud teda tunnistajale äratundmiseks. Viimasena kaebas ta, et politsei ei olnud oma otsuses viidanud konkreetsetele kohaliku omavalitsuse avaliku korra reeglitele, mida ta väidetavalt oli rikkunud.
8. Maakohus saatis kaebajale kohtukutse 21. märtsil 2013 kell 12.30 toimuvale kohtuistungile. Kohtukutses märgiti, et kaebaja osalemine istungil on kohustuslik. Lisaks märgiti viitega vääртеomenetluse seadustiku § 126 lõikele 2, et kui kaebuse esitaja ei ilmu istungile, kuigi teda on osalemise kohustusest teavitatud, ja istungi arutamist ei lükata edasi, jätab kohus kaebuse läbi vaatamata. Istungile kutsuti ka kaebaja kaitsja, politseiprefektuuri esindaja ja tunnistajad.
9. Kohtukutset, mis saadeti kaebaja aadressile, mida ta oli menetluse jooksul kasutanud ja mis oli märgitud tema kaebuses, ei olnud võimalik talle isiklikult

- kätte toimetada, kuna ta ei olnud seal kohal 4. veebruaril 2013, kui kohtukordnik üritas kohtukutset kätte toimetada. Tema ema keeldus kohtukutset vastu võtmast ja ütles, et kaebaja elab välismaal. Kaebaja kaitsja sai kohtukutse kätte 8. veebruaril 2013. Ka tunnistajad said kohtukutsed kätte veebruari alguses.
10. 20. märtsil 2013 tegi maakohus määruse, millega võeti kaebaja kaebus menetlusse. Määruse kohaselt määrati istung 21. märtsiks 2013 kell 12.30 ja määrati kindlaks istungile kutsutavate isikute nimed.
  11. 21. märtsil 2013 pidas maakohus oma istungi. Kaebaja ei ilmunud. Tema kaitsja palus kohtul asi läbi vaadata ilma kaebaja kohalolekuta, kuna kaebaja oli välismaal ja ei olnud teada, millal ta Eestisse naaseb. Kaebaja isa sõnul, kes oli kohtusaalis pealtvaatajana, ei olnud kaebaja Eestisse naasmas järgmise viie aasta jooksul. Maakohus jättis kaebaja kaebuse läbi vaatamata. Kohus tegi kirjaliku määruse 2. aprillil 2013.
  12. Maakohtu määruse kohaselt ei informeerinud kaebaja ametiasutusi oma uuest aadressist. Samas, kuna kaebaja isa oli teadlik kohtuistungist ajast ja kaebaja kavatsusest Eestisse järgmise viie aasta jooksul mitte naasta, järeldas kohus, et kaebaja vanemad suhtlesid nii kaebaja kui ka tema kaitsjaga. Seega pidi kaebaja olema teadlik kohtuistungist ja temale saadetud kohtukutsest.
  13. Maakohus leidis, et vääртеoasja sisu ning kohtu kohustuse valguses arutada vääртеoasja täies ulatuses, sõltumata esitatud kaebuse piiridest, ja tuvastada faktilised ja õiguslikud argumendid, mille põhjal kohtuväline menetleja (see tähendab politsei) oma otsuse tegi, ei ole võimalik asja läbi vaadata ilma kaebaja osalemiseta. Kohus märkis, et üks kaebaja etteheidetest oli olnud, et kohtuväline menetleja ei esitanud kaebajat tunnistajale äratundmiseks. Seega, kaebaja küsitlemine ja tema esitamine tunnistajale äratundmiseks olid asja lahendamiseks olulised sammud, mida ei saanud teha ilma kaebaja osalemiseta. Kohus leidis, et istungi edasilükkamisel ei ole mingit mõtet, kuna kaebaja ei naase Eestisse ühe kuu jooksul – ajalimiit, mille jooksul võib istungit menetlusseaduse kohaselt edasi lükata. Lisaks, kaebaja kaitsja ei palunud edasilükkamist, vaid kaebuse läbivaatamist ilma kaebaja kohalolekuta. Kuid eelnenud põhjustel ei pidanud kohus võimalikuks kohtuasja ilma kaebajata läbi vaadata. Tuginedes vääртеomenetluse seadustiku § 126 lõikele 2 – mis sätestas, et kui kaebuse esitaja ei ilmu istungile, kuigi teda on teavitatud kohustusest kohtuistungil osaleda – jättis maakohus kaebuse läbi vaatamata.
  14. Kaebaja kaitsja vaidlustas otsuse, tuginedes muuhulgas konventsiooni artikli 6 lõike 3 punktile c, mille kohaselt on isikul õigus kaitsta end ise või enda poolt valitud kaitsja abil. Kohtukutse kättesaamist ei vaidlustatud.
  15. 23. mail 2013 jättis Tartu Ringkonnakohus kaebuse rahuldamata ning jättis esimese astme kohtu otsuse jõusse. Kohus märkis, et vääртеomenetluse seadustiku § 126 lõike 1 kohaselt võib kohus otsustada omal äranägemisel, kas kaebuse esitaja osalemine kohtuistungil on vajalik ja vajadusel kohustada kõnealust isikut ilmuma. Käesolevas kohtuasjas esitas maakohus põhjused, miks kaebaja osalemine oli nõutud ja miks ei olnud võimalik kohtuasja läbi vaadata ilma temata. Ringkonnakohus märkis, et kaebaja vaidlustas oma maakohtule esitatud kaebuses politsei poolt enda tunnistajale äratundmiseks esitamata jätmise. Oli aga ebaselge, kuidas maakohus oleks saanud seda puudujääki ilma kaebaja kohalolekuta kõrvaldada.
  16. Ringkonnakohtu otsus ei kuulunud edasikaebamisele.

II. ASJAOMANE RIIGISISENE ÕIGUS JA PRAKTIKA

17. Väärteomenetluse seadustiku kohaselt vaadatakse väärteoasjad läbi kohtuvälises menetluses või kohtumenetluses. Seadusega on määratud, milliste väärtegudega tegeletakse kohtuvälises menetluses ja millistega kohtumenetluses.
18. Kohtuasjades, mis vaadatakse läbi kohtuvälises menetluses, on kohtuväline menetleja politsei või muud täidesaatva riigivõimu volitusega asutused. Kohtuväline menetleja on volitatud trahvima isikut, kes on sooritanud väärteo. Selline otsus on lõplik ja täitmisele pööratav, välja arvatud juhul, kui menetlusalune isik esitab maakohusse kaebuse. Kui kaebus esitatakse, vaatab maakohus väärteoasja läbi täies ulatuses, sealhulgas faktilised ja õiguslikud asjaolud. Õigus- ja menetlusküsimustes saab kassatsiooni esitada Riigikohtule.
19. Kohtumenetluses läbi vaadatavates asjades on pädevus maakohutel. Otsusele saab esitada apellatsiooni ringkonnakohtule ja edasi kassatsiooni Riigikohtule.
20. Lisaks sisaldab väärteomenetluse seadustik järgnevaid allpool kokku võetud sätteid.
21. Seadustiku § 21 lõige 2 sätestab, et kaitsjal on õigus osaleda menetluses koos menetlusaluse isikuga või iseseisvalt.
22. Seadustiku § 41 näeb ette, et kohtukutse toimetatakse isikule kätte allkirja vastu. Kui kohtukutset ei saa isiklikult kätte toimetada isikule, keda kutsutakse, võib selle toimetada pereliikmele, kes elab koos kohtusse kutsutud isikuga. Kui isik keeldub kohtukutse saamist allkirjaga kinnitامast, märgitakse keeldumine kohtukutse vastuvõtmisest ja keeldumise kuupäev teatisel. Isik loetakse kohtukutse kättesaanuks kohtukutse vastuvõtmisest keeldumise kuupäeval. Menetlusaluse isiku poolt valitud kaitsjale kohtukutse kättetoimetamisel loetakse kohtukutse kättetoimetatuks ka volitajale.
23. Seadustiku § 42 sätestab, et kui isik ei saa ilmuda menetleja juurde kohtukutses märgitud ajal, peab ta sellest koheselt teada andma. Mõjuvad põhjused mitteilmumiseks on muuhulgas väljakutsutu äraolek, mida ei saa käsitada väärteomenetlusest kõrvalehoidumisena, kutse kättesaamise hilinemine või muud asjaolud, mida menetleja peab mõjuvaks põhjuseks.
24. Seadustiku § 43 sätestab, et kui menetlusalune isik, kes on saanud kohtukutse, milles on märgitud kohustuslik ilmumine, ei ilmu kohtusse, võib kohus seda isikut trahvida (lõige 1). Kohus võib ka nõuda tema sundtoomist politsei poolt (lõiked 3 ja 4).
25. Seadustiku § 123 lõike 2 kohaselt lahendab maakohus väärteoasja täies ulatuses, sõltumata esitatud kaebuse piiridest, kontrollides kohtuvälise menetleja otsuse tegemise aluseks olnud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid.
26. Seadustiku § 125 lõige 1 sätestab, et kohtumenetluse poole põhjendatud taotlusel võib kohus istungi edasi lükata ühel korral kuni üheks kuuks.
27. Seadustiku § 126 lõige 1 näeb ette, et kaebuse esitanud isiku ja kohtuvälise menetleja osavõtt kaebuse kohtulikust arutamisest on kohustuslik, kui kohus seda vajalikuks peab. Seadustiku § 126 lõige 2 sätestab, et kui kaebuse esitanud isik ei ilmu kaebuse arutamisele, kuigi talle saadetud kutses on teatatud kohustusest kaebuse kohtulikust arutamisest osa võtta ja kaebuse arutamist ei ole edasi lükatud vastavalt seadustiku §-le 125, jätab kohus kaebuse läbi vaatamata.
28. Valitsus esitas mitmeid näiteid kohtulahendite kohta, milles kohtud olid keeldunud väärteomenetluses kaebusi läbi vaatamast, kui kaebuse esitajad ei olnud istungile ilmunud.

ÕIGUSKÜSIMUSED

I. KONVENTSIOONI ARTIKLI 6 lõike 1 ja lõike 3 punkti c VÄIDETAV RIKKUMINE

29. Kaebaja kaebas, et kohus ei vaadanud tema kaebust läbi tema ilmumatajätmise tõttu ja tema õigust ennast kaitsja kaudu kaitsta rikuti. Ta tugines konventsiooni artikli 6 lõikele 1 ja lõike 3 punktile c ning samuti artiklile 13. Kohus leiab, et kohtuasja tuleb hinnata konventsiooni artikli 6 all, mille asjakohane osa on sõnastatud järgnevalt:

“1. Igaühel on [...] temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamisel õigus õiglasele [...] kohtumenetlusele [...] seaduse alusel moodustatud kohtus. [...]”

[...]

3. Igal kuriteos süüdistataval on vähemalt järgmised õigused:

...

c) kaitsta end ise või enda valitud kaitsja abil [...]

30. Valitsus vaidles sellele väitele vastu.

A. Vastuvõetavus

31. Valitsus palus kohtul kaebus artikli 35 lõike 3 punkti b alusel vastuvõetamatuks tunnistada. Valitsus väitis, et kaebaja ei olnud kandnud märkimisväärset kahju, inimõiguste austamine ei nõudnud kohtuasja läbivaatamist ja kaebaja kohtuasja olid riigisisese kohtu nõuetekohaselt läbi vaadanud.

32. Kaebaja ei kommenteerinud seda väidet.

33. Kohus märgib, et kaebaja kaebas, et tema kaebust väärtemenetluses tehtud politsei otsuse peale ei vaadatud kohtus läbi ja et tema õigust ennast kaitsta kaitsja kaudu rikuti (võrdle *Flisar vs. Sloveenia*, nr 3127/09, punkt 28, 29. september 2011, kus valitsuse vastuvõetamatuse vastuväide artikli 35 lõike 3 punkti b alusel lükati tagasi, sest kaebaja oli kaevanud just selle peale, et tema kohtuasja ei olnud riigisiseste kohtute poolt läbi vaadatud). Kohus märgib ka, et tal ei ole veel olnud võimalust sarnaseid kaebusi vastustajariigi vastu läbi vaadata. Seega, jättes kõrvale küsimuse, kas kaebajat saab pidada märkimisväärset kahju kandvaks, kuna ta mõisteti väärtelos süüdi ja talle määrati 80 euro suurune trahv, leiab kohus, et inimõiguste austamine ja vaidlusalune küsimus, kas kohtuasi vaadati riigisisese kohtu poolt nõuetekohaselt läbi, ei luba kaebust artikli 35 lõike 3 punkti b alusel vastuvõetamatuks tunnistada.

34. Kohus märgib veel, et kaebus ei ole ilmselt põhjendamatu konventsiooni artikli 35 lõike 3 punkti a mõttes. Kohus märgib lisaks, et see ei ole vastuvõetamatu ühelgi muul alusel. Seega peab selle tunnistama vastuvõetavaks.

B. Sisu

1. Poolte seisukohad

35. Kaebaja arvates rikuti tema konventsiooni artikli 6 lõikes 1 ja lõike 3 punktis c tagatud õigust õiglasele kohtumenetlusele ning enda ise või enda valitud kaitsja abil kaitsmisele.
36. Kaebaja väitis, et kuna ta pidi Eestist lahkuma pikemaks perioodiks, oli ta juhendanud kaitsjat oma õigusi kohtus kaitsma. Lisaks väitis ta, et ta ei saanud istungil viibida, kuna kohtu määrus tema kaebuse menetlusse võtmise ja istungi kuupäeva määramise kohta anti välja vaid päev enne istungit (vaata punkt 10 eespool). Sellistel asjaoludel oleks kohus võinud istungi edasi lükata. Kohtukutse osas leidis kaebaja, et seda ei olnud kellelegi kätte toimetatud, kuna tema ema ei olnud seda vastu võtnud.
37. Kaebaja märkis ka, et tema kaitsja oli kohtuistungil esitanud palve kohtuasja läbivaatamisega edasi minna ilma kaebaja kohalolekuta, kuna ta viibis välismaal ja ei olnud teada, millal ta naaseb. Kaebaja sõnul oli tal õigus, mitte kohustus, istungil osaleda. Sama kehtib ütluste kohta – menetluse poolel on õigus anda ütlusi, kuid tal ei ole sellist kohustust. Sellega seoses viitas ta süüdistatava õigusele vaikida. Kaebaja väitis, et riigisisese õiguse kohaselt oleks kohus võinud tema menetluse varasemas etapis politseile antud ütlused ette lugeda.
38. Valitsus leidis, et kaebaja suhtes ei olnud artikli 6 lõiget 1 ega lõike 3 punkti c rikutud. Valitsus väitis, et maakohus oli pidanud kaebaja ilmumist kohtusse kohustuslikuks ja kaebajat oli kohtukutses hoiatatud, et kohus ei vaata tema kaebust läbi, kui ta istungile ei ilmu. Kohtukutsed olid nõuetekohaselt kätte toimetatud kaebaja märgitud aadressile, samuti tema kaitsjale. Seega oli kaebajale tagatud ligipääs kohtule ja õiglasele kohtumenetlusele kooskõlas konventsiooni artikli 6 lõikega 1.
39. Edasi väitis valitsus, et käesolevas kohtuasjas oli äärmiselt tähtis, et kohus ei saanud asja läbi vaadata ilma kaebaja osaluseta. Kaebaja oli vaidlustanud politsei 17. septembri 2012 otsuse sisu, ta oli vaidlustanud tunnistajate ütlused ja kaevanud, et politsei ei esitanud teda tunnistajale äratundmiseks. Kaebaja ei olnud seletanud, kuidas oleks olnud võimalik tema kaebust läbi vaadata sellistel asjaoludel ilma tema osalemiseta istungil. Lisaks oli maakohtul kohustus arutada asja väärtemenetluses täies ulatuses, sõltumata kaebuse piiridest, kontrollides kohtuvälise menetleja otsuse tegemise aluseks olnud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid. Seega ei olnud võimalik kohtuasja lahendada ilma kaebaja kohalolekuta. Valitsus oli seisukohal, et asjaolu, et menetlusalusel isikul oli õigus, mitte kohustus ütlusi anda, ei vabastanud teda kohustusest istungile ilmuda, kui kohus oli selle kohustuslikuks teinud. Isiku kohalolek võimaldab kohtul teha otsuse vahetult uuritud tõendite põhjal.
40. Valitsus märkis ka, et kaebaja kaitsja ei olnud esitanud taotlust istungi edasilükkamiseks ega esitanud põhjendusi, miks kaebaja küsitlemine ei olnud vajalik. Valitsus väitis, et kaebaja käitumist võis pidada pahatahtlikuks ja kohtumenetluse takistamiseks, mis oleks võinud viia väärtetasja aegumiseni ja teiste kohtuasjadega viivitamiseni.
41. Valitsus leidis, et kaebaja oli võimeline ennast enda valitud kaitsja kaudu kaitsma ja kaitseõiguse kasutamisele ei olnud kaitsjale menetluses piiranguid seatud. Kaebaja kohustus istungil osaleda ei olnud seotud kaitseõiguse kasutamisega, vaid oli õigustatud nõue, et menetlusalusel isik peab kohtuistungil osalema, mille mittejärgimise tagajärg on kaebuse läbi vaatamata jätmine. Valitsus märkis, et kaitsja ei saanud anda kohtus väärtemenetluse kohta ütlusi kaebaja eest.

2. Kohtu hinnang

42. Kohus märgib kõigepealt, et käesolevas asjas trahvis kaebajat politsei, kes tegeles väärteloasjaga kohtuvälises menetluses. Kui kaebaja ei oleks kaevanud maakohtusse politsei otsuse peale, oleks see otsus – ja kaebaja süüdimõistmine –, jõustunud ja karistus täitmisele pööratavaks muutnud. Kohus vaatab asja läbi sellest taustast tulenevalt.
43. Sellega seoses kordab Kohus, et kuigi pisirikkumiste eest vastutusele võtmise ja karistamise usaldamine täitevvõimu asutustele ei ole konventsiooniga vastuolus, tuleb rõhutada, et asjaomasel isikul peab olema võimalus vaidlustada iga tema suhtes tehtud otsus kohtus, mis pakub artikliga 6 ette nähtud tagatise (vaata *Kadubec vs. Slovakkia*, 2. september 1998, punkt 57, *Sisuliste otsuste ja vastuvõetavuse otsuste aruanded*, 1998-VI; *Malige vs. Prantsusmaa*, 23. september 1998, punkt 45, *Sisuliste otsuste ja vastuvõetavuse otsuste aruanded*, 1998-VII; ja *Öztiirk vs Saksamaa*, 21. veebruar 1984, punkt 56, Seeria A nr. 73).
44. Käesolevas asjas oli kaebajal võimalus esitada kaebus politsei otsuse peale maakohtusse ja ta kasutas seda võimalust. Ei ole kahtlust, et maakohus oli “Kohus, millel [oli] täielik pädevus” (vaata nt *Gradinger vs. Austria*, 23. oktoober 1995, punktid 42 ja 44, Seeria A nr 328-C, edasiste viidetega) ja Kohus ei näe mingit põhjust asuda vastupidisele seisukohale. Kohus märgib, et riigisisese õiguse kohaselt pidi maakohus asja täies ulatuses läbi vaatama, sõltumata esitatud kaebuse piiridest, nii faktiliste kui õiguslike asjaolude osas (vaata punktid 13 ja 25 ülal).
45. Kohus on arvestanud kaebaja argumente kohtukutse kättetoimetamise ja istungi määramise kohta maakohu asjassepuutuvalle määrusele järgneval päeval. Kohus märgib aga, et neid küsimusi ei tõstatatud ringkonnakohtus. Igal juhul märgib Kohus, et kohtukutsed 21. märtsi 2013 istungile saadeti välja veebruari alguses (vaata punkte 8 ja 9 ülal). Sellest tulenevalt ei ole maakohu 20. märtsi 2013 määrusel, millega istung oli (taas) määratud 21. märtsiks 2013 (vaata punkt 10 ülal) mingit tähtsust küsimuse osas, kas kaebajat teavitati istungi kuupäevast piisavalt ette. Kaebaja väite kohta, et kohtukutset ei toimetatud kellelegi kätte, ei ole Kohtul kõigi asjakohaste riigisisese õiguse sätete arvestamisel (vaata punkt 22 ülal) mingit põhjust järeldada, et kohtukutse, mida maakohu kohtukordnik üritas kaebaja emale, kes elab kaebaja poolt oma elukohana märgitud aadressil (vaata punkt 9 ülal) üle anda, ei olnud asjakohaselt kätte toimetatud. Lisaks ei ole mingit vaidlust, et kaebaja kaitsja sai kohtukutse kätte. Seega ei näe Kohus mingit põhjust kahelda selles, et kaebaja kutsuti kohtuistungile kooskõlas riigisisese õigusega. Lisaks märgib Kohus, et kaebaja ei eitanud, et ta oli teadlik istungi kuupäevast. Sellest tulenevalt leiab Kohus, et selle küsimusega ei ole vaja rohkem tegeleda ja jätkab lähtudes eeldusest, et kaebaja oli või oleks pidanud olema teadlik maakohu istungist õigeaegselt.
46. Kohus märgib edasi, et kaebaja ei ilmunud istungile, vaid juhendas oma kaitsjat asjaga edasi minema. Maakohus aga leidis, et asja lahendamiseks on nõutav kaebaja kohaolu. Kuna ta ei ilmunud kohtusse ja maakohus ei pidanud võimalikuks asja tema puudumisel lahendada, jättis maakohus kaebaja kaebuse läbi vaatamata ning politsei otsus jõustus. Seega peab Kohus välja selgitama, kas maakohu otsustus, sellistel asjaoludel, oli kooskõlas konventsiooni artikliga 6.
47. Kohus kordab, et on äärmiselt oluline, et menetlusalune isik ilmuks istungile, nii seepärast, et tal on õigus avalikule kohtumenetlusele, kui ka vajaduse tõttu kontrollida tema ütluste täpsust ja võrrelda neid ohvri – kelle huvid peavad olema

- kaitstud – ja tunnistajate omadega. Seadusandja peab seega olema võimeline ära hoidma põhjuseta puudumisi (vaata muu hulgas *Poitrinol vs. Prantsusmaa*, 23. november 1993, punkt 35, Seeria A nr 277-A; *Van Geyselghem vs. Belgia* [SK], nr 26103/95, punkt 33, EIK 1999-I; *Van Pelt vs. Prantsusmaa*, nr 31070/96, punkt 66, 23. mai 2000; ja *Neziraj vs. Saksamaa*, nr 30804/07, punkt 47, 8. november 2012). Kuid kriminaalõigussüsteemi õigluse mõttes on samuti väga oluline, et süüdistatav on piisavalt kaitstud nii esimeses astmes kui apellatsiooniasemes. Kohus on järjepidevalt leidnud, et viimane huvi prevaleerib ning seetõttu asjaolu, et menetlusalune isik, hoolimata sellest, et ta oli nõuetekohaselt kohtusse kutsutud, ei ilmunud kohale, ei saa – isegi vabanduse puudumisel – õigustada temalt konventsiooni artikli 6 lõikes 3 sätestatud õiguse olla kaitstud kaitsja poolt äravõtmist (vaata *Lala vs. Holland*, 22. september 1994, punkt 33, Seeria A nr 297-A; *Pelladoah vs. Holland*, 22. september 1994, punkt 40, Seeria A nr 297-B; *Van Geyselghem*, loc. cit.; *Van Pelt*, loc. cit.; *Harizi vs. Prantsusmaa*, nr 59480/00, punkt 49, 29. märts 2005; *Kari-Pekka Pietiläinen vs. Soome*, nr 13566/06, punkt 31, 22. september 2009; ja *Neziraj*, eelnevalt nimetatud, punktid 48-49). Kohtud peavad tagama, et menetlus on õiglane ja et kaitsjale, kes osaleb istungil selgel eesmärgil kaitsta süüdistatavat viimase puudumisel, antakse võimalus seda teha (vaata *Lala*, eelnevalt nimetatud, punkt 34; *Pelladoah*, eelnevalt nimetatud, punkt 41; ja *Kari-Pekka Pietiläinen*, loc. cit.)
48. Seega, kõigi kriminaalkuriteos süüdistatute õigus olla advokaadi poolt tõhusalt kaitstud, on üks õiglase kohtumenetluse põhitunnuseid. Süüdistatu ei kaota seda õigust vaid seetõttu, et ta ei osale kohtuistungil. Isegi kui seadusandlik võim peab olema võimeline ära hoidma põhjuseta ilmumatajäämisi, ei tohi ta nende eest karistada, luues erandeid õigusele õigusabile. Õigustatud nõuet, et menetlusalused isikud peavad ilmuma kohtuistungitele, saab rahuldada muude vahenditega kui õiguse olla kaitstud äravõtmisega (vaata *Van Geyselghem*, eelnevalt nimetatud, punkt 34; *Van Pelt*, eelnevalt nimetatud, punkt 67; *Kari-Pekka Pietiläinen*, eelnevalt nimetatud, punkt 32; ja *Neziraj*, eelnevalt nimetatud, punkt 51).
49. Kohus leiab, et õigus olla advokaadi poolt kaitstud on põimunud käesolevas kohtuasjas õigusega tõhusale juurdepääsule kohtule ja õigusega olla oma kohtuasja arutamise juures. Tõepoolest, Kohus on mitmes asjas rõhutanud, et kohustus tagada süüdistatava õigus viibida kriminaalasja arutamisel kohtusaalis on üks artikli 6 olulisi nõudeid (vaata muuhulgas *Hermi vs. Itaalia* [SK], nr 18114/02, punktid 58-59, EIK 2006-XII).
50. Samal ajal kordab Kohus, et ei konventsiooni artikli 6 sõnastus ega vaim ei välista isiku vabatahtlikku loobumist, kas selgesõnaliselt või vaikimisi, õiglase kohtumenetluse garantiidest (vaata *Kwiatkowska vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus), nr 52868/99, 30. november 2000). Samas, et see oleks konventsiooni eesmärgil tõhus, peab loobumine õigusest võtta istungist osa olema kindlaks tehtud üheselt mõistetaval viisil ning olema vastavalt selle olulisusele tagatud minimaalsete kaitseabinõudega (vaata *Poitrinol*, eelnevalt nimetatud, punkt 31). Lisaks ei tohi see olla vastuolus olulise avaliku huviga (vaata *Sejdovic vs. Itaalia* [SK], nr 56581/00, punkt 86, EIK 2006-II, ja *Håkansson ja Sturesson vs. Rootsi*, 21. veebruar 1990, punkt 66, Seeria A nr 171-A).
51. Kohus märgib, et käesolevas asjas arutas maakohus väärteoasja kaebemenetluses – kohus vaatas kaebaja kaebuse politsei otsuse peale formaalselt üle. Kohus on leidnud, et menetlusaluse isiku isiklik osalemine apellatsioonikohtu istungil ei ole sama oluline kui esimese astme kohtu istungi puhul (vaata *Hermi*, eelnevalt nimetatud, punkt 60, ja *Kamasinski vs. Austria*, 19. detsember 1989, punkt 106,

Seeria A nr 168). Samas, pidades silmas asjassepuutuva menetluse erilisi tunnuseid ja võttes arvesse menetlust riigisisises õiguskorras tervikuna (vaata *Hermi*, loc. cit.; *Ekbatani vs. Rootsi*, 26. mai 1988, punkt 27, Seeria A nr 134; ja *Monnell ja Morris vs. Ühendkuningriik*, 2. märts 1987, punkt 56, Seeria A nr 115), leiab Kohus, et maakohu roll käesolevas asjas ei olnud sama, mis traditsioonilisel apellatsioonikohtul. Kuigi menetlust alustati kaebaja kaebuse alusel politsei otsuse peale, millega teda oli karistatud, ning see otsus oleks jõustunud ja täitmisele pööratavaks muutunud, kui seda ei oleks vaidlustatud või kui maakohus oleks jätnud kaebuse läbi vaatamata – nagu juhtus käesolevas asjas –, oli maakohu roll siiski sarnane tavalisele esimese astme kohtule. Ta pidi asja täies ulatuses läbi vaatama, sõltumata esitatud kaebuse piiridest või madalama astme tuvastatud asjaoludest. Nendel asjaoludel leiab Kohus, et kaebaja osalemine maakohu istungil oli oluline talle õiglase kohtumenetluse tagamiseks.

52. Kohus märgib, et maakohus leidis toimiku ja kaebaja kaebuses tõstatatud küsimuste põhjal, et ta ei saa kohtuasja ilma kaebaja kohalolekuta lahendada. Ei ole siinse Kohtu asi lükata ümber sellist hinnangut, mis oli põhjendatud, pidas silmas maakohu rolli väärteomenetluses kaebuste läbivaatamisel ning millest ei nähtu meelevalduse tunnuseid. Kohus leiab, et maakohus oli sellistel asjaoludel paremal positsioonil hindamaks, kas ta saab kohtuasja arutada vaid kaebaja kaitsja osalemisel või on kaebaja kohalolek tingimata vajalik. Kohus rõhutab sellega seoses ka seda, et politsei poolt kaebaja suhtes läbi viidud menetlus eraldivõetuna ei pakkunud konventsiooni artiklis 6 ette nähtud õiglase kohtumenetluse tagatise. Konventsiooni nõudeid saab järgida ainult tingimusel, et kaebajal oli võimalus vaidlustada politsei otsus kohtumenetluses, mis pakkus artiklis 6 sätestatud õiglase kohtumenetluse tagatise. Kohtul ei ole mingit põhjust kahelda, et maakohu otsus, et ta ei saa asja arutada kaebaja osavõtuta, lähtus ja oli kooskõlas õiglase kohtumenetluse nõuetega, sealhulgas vahetuse põhimõttega (vaata näiteks *P.K. vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus), nr 37442/97, 9. juuli 2002).
53. Siiski märgib Kohus, et maakohu poolt kaebaja kaebuse läbivaatamisest keeldumise tulemus oli kohtumenetluse lõpetamine ja politsei poolt kaebajale määratud sanktsiooni jõustumine. Eespool kokku võetud kohtupraktika valguses (vaata punktid 47 ja 48), leiab Kohus, et selline tulemus ei ole konventsiooniga kooskõlas. Eeldades, et kaebaja loobus oma õigusest istungist osa võtta – küsimus, mida Kohus ei pea käesolevas asjas tuvastama – puuduvad igasugused märgid, et kaebaja loobus õigusest olla kaitstud enda poolt valitud kaitsja abil, mis on konventsiooni artikli 6 lõike 3 punktis c eraldi kaitstud õigus.
54. Kohus märgib sellega seoses, et kaebaja kaitsja oli kohal ja valmis kaebajat maakohu 21. märtsi 2013 istungil kaitsma. Ta väitis, et kaebaja on välismaal ja seega ei saa istungist osa võtta ning palus kohtul asi ilma kaebaja osavõtuta läbi vaadata. Sellest hoolimata, nagu eelnevalt mainitud, jättis maakohus kaebuse läbi vaatamata kaebaja ilmumatajätmise tõttu. Kohus on arvestanud valitsuse väidet, et kaebaja kaebus puudutas peamiselt faktilisi asjaolusid, mille osas kaitsja ei oleks saanud kaebajat asendada. Samas ei ole Kohtu asi spekuloida, kas kaebaja kaitsja oleks esitanud ka mingeid õiguslikke väiteid, millega tulnuks tegeleda, kui asja sisuline arutamine oleks toimunud, või mil määral oleks faktilisi asjaolusid saanud kaebaja osalemiseta arutada. Kohus märgib vaid, et tundub, et maakohus ei küsinud kaebaja kaitsjalt, kuidas viimase arvates, võttes arvesse kaebuses tõstatatud väiteid, oleks kohtuasja saanud lahendada ilma kaebaja osalemiseta. Kohus leiab, et just kohtuistungil asja läbivaatamise käigus oleks kaebaja kaitsja saanud esitada sellised selgitused – võimalus, mida talle ei antud.

55. Valitsuse väite kohta, et kaebaja kaitsja ei taotlenud istungi edasilükkamist, leiab Kohus, et selline taotlus ei oleks olnud oluline, kuna kaebaja oli seisukohal, et kohtuasi tuleb läbi vaadata tema kohalolekuta. Kui riigisisised kohtud jõudsid järeldusele, et kaebaja kohalolek oli vältimatu – nagu nad tegid käesolevas kaasuses, – ei takistanud midagi neid istungit edasi lükkamast ja välja selgitamast, kas kaebaja ilmumise saab tagada hoolimata tema väidetavast elukohast välismaal. Kohus märgib sellega seoses, et väärtomenetluse seadustiku kohaselt võib menetlusaluse isiku suhtes, kes ei ilmu istungile hoolimata selle kohustuslikkusest, kohaldada trahvi või sundtoomist (väärtomenetluse seadustiku § 43, vaata punkt 24 eespool).
56. Nendel asjaoludel leiab Kohus, et kaebaja kohtuasja lõpetamist ei saa kaitseõiguse ja õiglase kohtumenetluse nõudeid arvestades pidada õigustatuks.
57. Seega on konventsiooni artikli 6 lõiget 1 ja lõike 3 punkti c rikutud.

II. KONVENTSIOONI ARTIKLI 41 KOHALDAMINE

58. Konventsiooni artikkel 41 sätestab:

“Kui kohus leiab, et konventsiooni või selle protokolle on rikutud ja konventsiooniosalise õigus lubab ainult osalist hüvitust, võib kohus vajaduse korral määrata kahjustatud poolele õiglase hüvituse.”

59. Kaebaja väitis, et ta kannatas pidevat hirmutunnet ja stressi tulenevalt oma õiguste rikkumisest. Ta jättis Kohtu otsustada, milline on õiglane hüvitis mittevarelise kahju eest. Kaebaja ei esitanud nõudeid varalise kahju ega kulude eest.
60. Valitsus leidis, et kuna kaebaja suhtes ei olnud konventsiooni rikutud, ei ole alust hüvitist välja mõista. Edasi leidis valitsus, et kui Kohus tuvastab kaebaja õiguste rikkumise, on rikkumise tuvastamine piisav õiglane hüvitis. Kui Kohus siiski otsustab mõista välja mittevarelise kahju hüvitise, palus valitsus Kohtul määrata mõistlik summa.
61. Kohus leiab, et rikkumise tuvastamine on iseenesest piisav õiglane hüvitis kaebaja poolt kantud mis tahes mittevarelise kahju eest.

EELTOODUST LÄHTUDES KOHUS ÜHEHÄÄLSELT,

1. *tunnistab* kaebuse vastuvõetavaks;
2. *leiab*, et konventsiooni artiklit 6 lõiget 1 ja lõike 3 punkti c on rikutud;
3. *leiab*, et rikkumise tuvastamine iseenesest on piisav õiglane hüvitis kaebaja kantud mittevarelise kahju eest.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 9. juuli 2015 kohtureeglite reegli 77 lõigete 2 ja 3 kohaselt.

Søren Nielsen
Sekretär

Elisabeth Steiner
Esimees